

Merhameti sonsuz olan, bizleri yoktan var eden Allah Teâlâ'nın kuluna ilk emrettiği "OKU!" emridir. Peygamber Efendimiz kendisine risâlet görevi gelmeden önce Nur dağında ki Hıra mağarasına çıkıyor, orada Rabbini tefekkür ve tezekkür ediyordu. Cahiliyenin karanlığı içerisinde yolunu şaşırarak insanlığın halini düşünüyor ve üzülmüyordu. Kadir gecesinde ilk vahiyle "Oku" diye emir buyuran Allah "Yaratan Rabbinin adıyla oku" diyerek te okumanın nasıl olması gerektiğini öğretiyordu. Burada ki emir sadece Kur'an okumak anlamında değildir. İlme dair her şey okunabilir yeter ki okuduğumuz şeyi Allah'ın ismi ile okuyalım. Onun ismi ile okunan her şey Allah'ın büyüklüğünü ve bütün noksanlıklardan münezzehe olduğunu gösteren birer ayettir. Kâinatın ve kitabın ayetlerini okuyan insan mutlaka Rabbini bulacak, O'na kulluk etme hususunda tereddüt etmeyecektir. Her sanat nasıl ki sanatkarından izler taşıyor, her eser ustasını gösteriyorsa tıpta okusan, astronomide okusan fende, biyolojide okusan mutlaka her şeyin yaratıcısı olan Allah'ın büyüklüğünü görecek, O'nun karşısında secdelere kapanacaksınız. Ancak ifade ettiğimiz gibi besmeleyle okumalı. Besleme ilmin hayırlı olanına niyettir. Besleme her işi hayra tebdil eden bir anahtar, her zorluğu kolaylaştıran bir yardımcı, nice başarılarla ulaştıran vasıta. Zihinlerin bulanıklığının giderilmesi, aklın berraklığı, ilmin neticesi besmeleyle mümkündür. Besleme ilmin başı ve kapısıdır.

İlim sahibi olmak derecelerin en yükseği ve imrenilmesi gereken bir makamdır. İlmi Allah merhamet ettiğine, sevdiği kuluna verir. Dünyalığı ise isteyen herkese verir. Sadece dünyayı kazanan insanın ahiretten nasibi olmaz. İlim sahibi olma gibi bir payeye ulaşan ise hem insanların nazarında hem de Allah'ın katında kıymetli hale gelir. İman, insanı yüceltir ilim ise rıza-i ilahiye ve nihayet cennete götürür.

Yüce Allah birçok ayetinde ilim öğrenmeye teşvik etmiş ve alimlerin faziletini belirtmiştir:

"Allah iman edenleri yüceltir; kendilerine ilim verilmiş müminleri ise, (cennette) kat kat derecelerle yükseltir." (Mücadele 11)

Başka bir ayetinde ise.

"De ki, hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Bilen elbette kıymetlidir." (Zümer 9) buyurulmuştur.

Elbette ki bilenlerle bilmeyenler bir olmaz. İlmiyle amel olan, yürüdüğü yolu gören, yaş tahtaya basmayan, doğru kararlar veren, nerede ne yapacağını anlayan bilinçli kullukla Rabbine yaklaşan insandır. Cahil ise karanlıkta yürüyen insana benzer; istikamet üzere yürüdüğü yolda dahi ne gibi tehlikelerle karşılaşacağını bilemediğinden kendini koruyamaz. Yaptığı ibadetleri tadili erkanına göre yapamaz. Eksik ve kusurlu yaptığı ibadetlerden fayda göremez. Allahtan layıkıyla korkamaz. Bu nedenle Rabbimiz buyuruyor ki:

"Kulları arasında Allah Teâlâ'dan en çok korkan âlimlerdir." (Fâtır 28)

Takva sahibi insanlar hep ilim sahipleri olanlardır. Cahiller çoğu kez yaptığı hataların insanı nerelere sürükleyeceğini bilmediğinden günahlara kolay bir şekilde düşerler. Hesabı, mizanı, cenneti, cehennemi, cezayı, mükafatı bilmeyen, Allah'ın büyüklüğünü idrak edemeyen insanlar, O'nun emirlerine sarılması mümkün olur mu? Kul hakkı yemenin ne kadar kötü bir şey olduğunu okuyup anlamayanlar, insanlara karşı davranışlarında ölçülü ve tedbirli olabilirler mi? Bunun gibi

İlim, insanı Allah korkusunu yaşamaya sevk eder. “Hiç kimse, cehaletle aziz, ilim ile de zelil olmaz.” (Askeri) ilim aktarıldıkça ziyadeleşen bir servettir. İlmini saklayıp başkalarına aktarmayanlar en cimri insanlar oldukları gibi bu davranışlarıyla da Allah katında hesaba çekilirler. En büyük fakirlik ilimden yoksun olmaktır. Zira ilimden mahrum olan insan her şeyden mahrum olmuştur. İlim öğrenmek iyilik, onun peşinden koşmak, ibadet müzakeresi tespih, araştırması cihat, bilmeyenlere öğretilmesi sadaka, ona layık olanlara dağıtılması Allah’a yakınlık sebebidir.

İbni Neccar der ki: “Allah’ın rezil etmek istediği kul, ilim ve edepten mahrum kalır.” ilim bedendeki ruh gibidir. Yemek ve içmekten mahrum olan insan ölmeye mahkûm olduğu gibi ilim, hikmet ve marifetten yoksun olan ruhlarda ölmeye mahkumdur.

“İlim, İslam’ın hayatı, imanın direğidir.”

İman eden, İslam’ı kabul eden her kadın ve erkeğin en azından ibadetleri yerine getirecek kadar ilim öğrenmesi farzdır. Peygamberimiz(s.a.v.) buyuruyor ki:

“İlim öğrenmek, kadın-erkek her Müslümana farzdır.” (Beyhaki)

Dünya ve ahiret ihtiyaçlarımız devam ederken, bu ten bu bedende olduğu müddetçe, nefes alıp verdiğimiz her dakika ilim öğrenmeye muhtacız. İlmin yaşı olmaz. Hava gibi su gibi muhtaç olduğumuz ilme “Beşikten mezara kadar ilim tahsil ediniz” “İlim Çin’de olsa bile gidip alınız” Nebevi uyarılarını göz ardı etmeden daha bir iştahla devam etmeliyiz. “İki günü eşit olan ziyadadır” hadisi şerifi yürüdüğümüz hayat yolunda uyarı levhası gibi bilinmeli. Bir önceki günümüzden daha iyi seviyede olmadığımız, dağarcığımızı yeni bilgilerle doldurmadığımız sürece o gün zarar etmiş demektir.

İlim yolunda harcanan her caba Allah yolunda olmak demektir. Bu yolda hiçbir gayret boşuna değildir. İlimle uğraşana melekler yardımcı olur, yerde ve gökte olan mahlukat onun için dua eder, istiğfarda bulunurlar.

Peygamberimiz(s.a.v.) buyuruyor ki:

“Her kim bir yola girer ve onda ilim isterse Allah onun için cennete giden bir yolu kolaylaştırır. Melekler ilim öğrenenlere yaptıklarından hoşlandıkları için kanatlarını gererler. Göklerde ve yerde olanlar, hatta sudaki balıklar ilim öğrenen kimseye Allahtan yardım ve başış dilerler. İlim sahiplerinin abitteten üstünlüğü ayın diğer yıldızlardan üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin varisleridir. Peygamberler ne dinar nede dirhem miras bırakmadılar, ancak ilim miras bıraktılar. Şu hâlde o ilmi alan büyük bir pay almış demektir.” (Buhari, ilim 10; Ebu Davut, İlim 1)

Dünya malı mülkü dünyada kalır. Ahrete faydası olmaz ancak amel ettiğimiz ilim ise ahrette de faydası devam eder. Mal mülk makam mevki geçicidir; sorumluluk yerine getirilmese belki ateşten bir gömlek olur, hem insanın dünyasını hem ahretini kayıp etmesine sebep olur. Ancak ilim kendisiyle amel edildiği müddetçe hem dünya hem ahret kazanılır.

Peygamberimiz(s.a.v.) buyuruyor ki:

“Allah Teâlâ, dünya işlerinin âlimi, ahiret işlerinin cahili olana buğz eder.” (Hakim)

Başka bir hadisinde ise:

“Senin yüzünden Allah Teâlâ'nın bir kimseyim hidayete erdirmesi senin için dünyadan ve dünyada olan her şeyden daha hayırlıdır” (Buhari cihat 102) buyuruyorlar.

İlim dağıttıkça başkalarına aktardıkça ziyadeleşir, Yetiştirdiğimiz talebe nedeniyle amel defterimiz kapanmaz.

Peygamberimiz(s.a.v.) buyuruyorlar ki:

“Mümin ölümden sonra hayatta iken öğrettiği ve yayınladığı ilimden, geride bıraktığı iyi evlattan, miras olarak bıraktığı Mushaf'tan, yaptırdığı mescitten, yolcular için inşa ettiği misafir evinden, akıttığı sudan, sağlıklı iken malından çıkardığı sadakadan kendisine sevap ulaşır” (İbni Mac'e, Mukaddime,20.)

İbni Abbas şöyle der.

- İlim peygamberlerin mirası iken, mal Firavunların mirasıdır
- İlim seni koruduğu halde malı sen korumak zorundasın
- Allah ilmi sadece sevdiklerine verdiği halde malı sevdiklerine de sevmediklerinde verir. Hatta onu sevmediklerine daha çok verir.
- İlim harcamakla ve kullanmakla tükenmez, oysa mal harcanır ve kullanılıncaya tükenir.

Âlimler Peygamberler 'in Varisleridir

Peygamberimiz(s.a.v.)'de her fani gibi ahrete irtihal etti, bundan sonra peygamberde gelmeyeceğine göre emri bir maruf nehyi anil münker vazifesini O'nun gerçek varisleri olan alimler yapacaktır. Alimler ilim yolunu benimsemekle peygamberin mirasına talip olmaktadır. Akıllı olmakta, peygambere komşu olmayı istemekte bunu gerektirir.

Kâinatın efendisi buyuruyorlar ki:

“İlim, benim ve diğer Peygamberlerin mirasıdır. Kim de bana mirasçı olursa, Cennette benimle beraber olur.” (Deylemi)

Ebu Hureyre Peygamberimizden hiç ayrılmayan bir sahabeydi. Onunla olduğu müddetçe bunu fırsata çevirir ondan ilim öğrenirdi.

Bu sahabi bir gün Medine de sokağa çıktı ve oradaki halka şöyle seslendi:

“Ey Medine halkı! Ne duruyorsunuz, mescitte Peygamberin mirası pay ediliyor, ganimet dağıtılıyor, gidip payınızı alacağınıza boşu boşuna zaman öldürüyorsunuz.” Bu çağırışı duyar duymaz herkes işini gücünü, hatta en önemli meşguliyetlerini dahi bırakarak mescide akın ederler.

Kısa bir zaman geçip de geri döndüklerini gören Ebu Hüreyre (r.a.):

“Niye geri döndünüz payınıza düşen mirası, ganimeti almadan?” dediğinde -tabi biraz da öfkeli bir şekilde- kalabalık:

“Mescide gittiğimizde miras falan dağıtılmıyordu.” Ebu Hureyre (r.a.):

“Oradaki insanlar ya ne yapıyorlardı?” diye tekrar sorunca:

“Bir kısmı namaz kılıyordu, bir kısmı Kur’an okuyordu, diğer bir kısmı ilimle meşguldü” cevabını verirler. Bu sefer Ebu Hureyre:

“İşte o gördüğünüz şeyler, Peygamber (s.a.v.)’in mirasıdır, dağıtılan ganimetlerdir” diyerek asıl ganimetin ne olduğunu göremeyen gözlere göstermeye çalışıyordu.

Evet alimlerin ve ilmin değersizleştiği bir toplum asla huzur ve saadeti yakalayamaz. Hiçbir şeyde ilerleme kaydedemez. Toplumun felaketi ilim adamlarına değer verilmediği zamanlarda söz konusu olmuştur.

Evet, alim yaşadığı sürece bir kandil gibi etrafını aydınlatır. Ölümü bir alemin ölümü gibi kabul edilir. Alime saygı ilme saygıdır, ilme saygı insanına saygıdır. Her şeyi sonsuz ilmiyle bilen Allah, ilim sahiplerini seviyor. İnsanın akdetmesini aklını kullanmasını ilimle meşgul olmasını istiyor.

Peygamberimiz(s.a.v.) buyuruyor ki:

“Ya öğreten ya öğrenen ya dinleyen ya da ilmi seven ol. Fakat sakın beşincisi olma (yani bunların dışında kalma) helak olursun.”(Mecmeu’-Zevaid ve Menbeü’l- Fevaid,c.,1,s. 122.)

Peygamberimiz kendisinin varisleri olan alimlerle ilgili şöyle buyurmuştur:

“Kim bir alimi ziyaret ederse beni ziyaret etmiş gibidir. Kim bir alimle el sıkışmışsa benimle el sıkışmış gibidir. Kim bir alimin yanında oturmuşsa benim yanımda oturmuş gibidir. Kim dünyada benim yanımda oturursa, Allah kıyamet günü cennete koyar.”

Gerçek alimler öyle insanlardır ki yüzüne bakmak dahi insanı sevindirir, Allah’ı hatırlatır. Alimle beraber olanın günaha girmesi kolay olmaz, cahille oturanın ise şeytandan korunması, nefsinden kurtulması imkansızdır. İnsan bu dünyada sevdiğiyle beraber olunca ahrette de onunla haşredilir. Arkadaşı alim olanın ilmi artar. Arkadaşı cahil olan alim ise zamanla bildiğini unutur. Müttakiyle beraber olan Allah’tan korkar, fasık olanla dost olan onun günahlarına da ortak olur. Yoldaşın kim ise yolun onun yoludur. Çürük elmanın yanında olan elmanın sağlamlığının faydası olmaz. Kişi arkadaşının dini üzere bir hayat sürer. “Üzüm üzümüne baka baka kararır” sözü bunun için en güzel misaldir.

Hazret-i Lokman(a.s.), oğluna buyurdu ki:

“Âlimlerle otur, hikmet sahiplerinin sözlerini dinle! Allah Teâlâ, bahar yağmuru ile toprağa hayat verdiği gibi, ölü kalpleri hikmet nurları ile diriltir.”

Öyleyse kimi sevdiğimizize kiminle beraber olduğumuza dikkat etmeliyiz. Alimleri gökte ki yıldızlara benzeten Peygamber Efendimiz hadisin devamında şöyle buyuruyor:

“Yıldızlar nasıl ki karanlıkta yol gösterirse alimlerde yer yüzünde (cehalet karanlığında bocalayan yolunu bulamayanlara) yol gösterirler” (Ahmet B. Hambel, Müned)

Yüce Allah buyuruyor ki:

“Eğer bilmezseniz, bilenlerden sorun!” (Nahl ,43)

İnsan “bilmediğini” bilmeli, kibir ve gurura kapılıp alimlerden uzaklaşmamalı. Onların eteğine sarılıp istikametini kayıp etmemeli, aksi taktirde karanlıkta kayıp olur, günah bataklığına saplanır

tehlikeli bu yollarda şeytan ve nefsin tuzaklarına düşüp cehennem çukuruna yuvarlanır. Çünkü yol uzun zaman kısa hayat bazen her şeyi öğrenmeye yetmeye bilir.

İlmiyle Amil Olmak

Peygamberden bizlere kalan ilim mirasını akıllıca ve yerli yerinde kullanmak ta gerekir. İnsanın o andaki ihtiyacı için gerekli olanı sunmalı. Madem ilim bir hazine onun kıymetini bilmeyenlere değil bilenlere vermeli. Bilmeyenlere “bilmediğini” öğretmeli. Hazine kıymetliyse sandıkta durduğu için değil nice ihtiyaçlara cevap verecek değerde olduğu için kıymetlidir. Bol keseden sahip olduğu hazineyi dağıtıp kendisi faydalanamıyorsa da alim, bu da akıllıca bir davranış olmaz takdir edersiniz ki. Öyle ki; ilmiyle amel etmeyen insanı Yüce Allah, kitap yüklü merkebe benzetmiştir. Bildiğini aktarmayan ilminin sadakasını vermemiştir. Cahilin suçu cehaletidir alim ise mazereti yoktur. Cahil birçok suç işlerse affedilir, alimin ise hiçbir suçu mazur görülmez, ilim amel etmek için olmalı. İnsanlar üzerinde tahakküm kurmak dünya menfaati elde etmek itibar sahibi olmak, başkalarını alt etmek niyetiyle ilim sahibi olmak felakettir.

Bu hususta peygamberimiz(s.a.v.) bizi uyarıyor:

“Allah rızasından başka bir maksatla ilim öğrenen veya ilmini dünya menfaatine alet eden Cehenneme gidecektir.” (Tirmizi)

“İlmi, âlimlerle yarışmak, cahillerle münakaşa edip susturmak ve insanlar yanında itibar kazanmak için öğrenen Cehenneme gidecektir.” (Tirmizi)

Evet, her hayırlı işte niyet önemli olduğu gibi ilim tahsilinde de niyet kazancımızın değerlendirilmesinde yegâne kriterdir. İlim insanı marifete marifet ise rızai ilahiye ulaştırır. İlk önce bildiklerimizi hayatımıza tatbik etmeli, nefsimize anlatmalı ki başkaları üzerinde etkili olabilelim yoksa ilim zihinlerde yük Allah katında hesabı çetin olan bir nimete dönüşebilir. Hem bildiği ile amel eden kimseye Allah bilmediklerini öğrenmenin yollarını gösterir.

Ancak ilmiyle amil olan, cahilleri irşat edebilir, yoksa sözü başka özü başka olan insanı kimse dinlemez. Emri bil maruf nehyi anil münker sadece sözle değil, bildiklerimizin hayatımızdaki yansısıyla olur. Buda en etkili irşattır. İnsanlar söylediklerimizden çok yaptıklarımızdan ders çıkarırlar.

Hz. Ali derki:

“Alimler bildikleri ile amel etmeyince cahiller onlardan bir şeyler öğrenmek hususunda isteksiz davranırlar. Çünkü bildiği ile amel etmeyen ilim adamının bilgisi ne kendisine ne de başkasına faydalı olur. Çünkü bize anlatıldığına göre; İsrail oğulları döneminde bir ilim adamı seksen sandık dolusu kitabın bilgisine sahip olduğu halde yüce Allah o devrin peygamberine şöyle vahyetti: Falanca hikmet erbabına de ki, şimdiki bilginin iki katına sahip olsa bile şu üç şeyi yapmadıkça bilgisinden hiçbir şey fayda göremez:

-Dünyayı sevmemek çünkü dünya müminlere yaraşır bir yurt değildir.

-Şeytani dost edinmemek, çünkü müminlerin arkadaşı değildir

-Müminleri üzmemek, çünkü müminleri üzmeğe mümine yaraşır bir iş değıldir.

Bir alimin hatası kendisine tabi olan herkesi etkilediğı halde cahilin hatası ise sadece kendisine zarar verir. Alimler bozulunca alem bozulur. İlmîyle amel etmeyen alimlerin insanları sapıtması daha kolay olur. Öyleyse ilim bu kadar önemli bir hazine olduğı kadar sorumluluğı da büyüktür. Unutmamalı!

İlmiyle amel olan, “Allah’ın veli kulları için ne bir korku ne de bir hüznün vardır” (Yunus 62) Onlar bilirler ki Allah’ın izni ve müsaadesi olmadan bir yaprak dahi yerinden kımıldamaz. Onun izni olmadan dünya bir araya gelse kimse kimseye zarar veremez. Allah’ın veli kulları her zorluğı imtihan, her nimeti şükür vesilesi bilirlerde varlıkta ve darlıkta imtihanı kazanmanın kaygısını taşırlar. İlmî yük değıl bir vesile bilirler, onunla hem kendini hem başkalarını hak ve hakikate ulaştırırlar. İnsan, ilim hususunda başkalarını düşünüp kendisini ihmal ettiğinde samimiyet ve ihlassız davranmış, kendini düşünüp başkalarını unutunca cimrilik yapmış olur.

Yüce Allah peygamberimizin(s.a.v.) şahsında bütün müminlere şöyle buyuruyor:

“(Ey Muhammed) De ki: Rabbim benim ilmimi artır” (Taha 14) Peygamberimizin Allah’ın bu emrine uyarak yapmış olduğı şu dua, duamız olsun, deyip bitirelim inşallah:

“Allah’ım, bana öğrettiğın ilimden beni yararlandır, yararlı olacak ilmi bana öğret. İlmimi artır. Her hal üzere Allah’a hamt olsun” (İbni Mace, Mukaddime ,23)

Selam ve dua ile....